Autor Guste Santini
Subota, 24 Veljača 2001 20:05

U novinama se ističe kako će Vlada putem svojih tvrtki pokrenuti privredni razvoj - investirajući. Istovremeno, Vlada rasprodaje obiteljsko srebro. Stečaji su postali svakodnevnica. Novinari su se uzbudili jer su spoznali da Hrvatska više nema nacionalne poslovne banke. Tražimo i savjetnike koji će nas savjetovati što i kako da radimo. Sami smo nesposobni da nađemo put iz krize. Koncepcija i strategija razvoja se pišu ali one i tako više nikome ne trebaju. Divno! Krasno! Nazovite to kako hoćete! Može i učas - zašto ne? Bitno je da nezaposlenost raste, iako je Vlada obećava promjenu trenda. Čudo neće valjda ponovo posjetiti ovu izmučenu i osiromašenu zemlju. Tko zna? Vidit ćemo!

Čitaoci, posebno financijske struke, često me pitaju kako je moguće da Hrvatska nema svojih banaka. Kako je moguće dinamizirati razvoj ako nema snažene komercijalne, razvojne i vanjskotrgovinske banke? Odista na to pitanje neznam odgovoriti, ali ću reći zašto je do ovoga došlo.

Događanja u hrvatskom bankarskom sistemu podsjećaju na priču o vuku i tri vola. Konac priče je naročito znakovit jer vuk napadajući zadnjeg vola na upit napdanutog: "Vuče! Što je sa tvojim obećanjem?" mu kaže: "Nema rječi u jačega!". Tako su se stvari zbivale i u hrvatskom bankarstvu. Najprije su sasvim tiho došle strane banke (pripremajući se za daljnje nadiranje prema jugo-istoku); zatim su veće i snažnije inozemne banke nakon sanacija pojedinih banaka počele iste kupovati. Na kraju priče, koja će se vjerojatno dogoditi do kraja ove godine, bilanca stanja hrvatskih banaka će iznositi manje od 5% (slovima: pet posto) ukupne konsolidirane bilance poslovnih banaka ili manje od 6 milijardi kuna. O tome sam nebrojno puta pisao, što su tek poneki klimanjem "shvaćali" i potom hrabro šutjeli.

Na pitanje zašto se događeno dogodilo? Odgovor je: neznam. Evo kako se dogodilo. Najprije je Dubrovačka banka zaljuljala bankarski sistem što je rezultiralo rastom "domaćih banaka". Obrazloženje guvernera centralne banke je bilo da je normalno u tržišnoj privredi da banke dolaze u teškoće. To je istina ali nije baš istina da se banke olako "puštaju" u stečaj. U Hrvatskoj su odista banke olako puštane u stečaj. U lipnju 1999. godine sam eksplicite, u HAZU, iznio svoje osporavanje politike spram poslovnih banaka. To nije imalo odjeka osim što su porezni obveznici hrabro plaćali račune te i takve politike. Ponovljena priča i osporavanja objavljena u Privrednom vjesniku i mome radu "Bespuća ekonomske politike" jednako su neslavno prošla.

Ovom valja svakako pridodati "famoznu" "ABCDE"-u koja je značila točku na "i". Ukratko "abeceda" kako je domaći bankari sarkastično zovu predstavlja kopiju američkog rješenja koje se sastoji iz mogućnosti od strane poslovnih banaka da otpisuju potraživanja i tako smanjuju svoju poreznu obvezu. Reći ćete pa to je dobro! Jest to je porezni kredit sa elementima subvencija ako imate učinkovito sudstvo. "Kvaka 22" je u tome što je sudstvo u Hrvatskoj tragično neučinkovito.

Posljedica tog i takvog stanja je da su de facto strane banke - de jure "domaće banke" - u Hrvaskoj vodile politiku marginalnih troškova. Domaće banke su morale voditi politiku ukupnih troškova. Imajući u vidu da su poslovne banke izrasle iz "servisa udruženog rada" to je jasno da je njihovo poslovanje obilježavalo visoki stupanj senzibilnosti spram privrede što nije bilo

prisutno u "domaćim bankama". Rezultat abecede je bio da su domaće banke otišle u stečaj. Sretnije u sanaciju i potom prodane.

Zanimljivosti radi ponovimo da "abecde"-a znači da je plasman rizičnosti kako slijedi u postotku:
A 0
B 25
C 50
D 75, I
E 100.

Pitajte svog bankara da su vrijednosti bile, a mogle su biti, kako slijedi respektivno: 10, 25, 50, 75; da li bi stanje u bankaraskom sistemuj Hrvatske bilo približno stanju kakvog imamo danas? Reći će Vam: kamo sreće da je tako bilo. Prema tome, odgovor na pitanje kako se je dogođeno dogodilo može se sumirati u slijedećem:
n "naprasno pucanje" Dubrovačke banke koja je izazvala domino efekt,
n rast bilanci stanja "domaćih banaka" koje su funkcionirale na principu marginalnizh troškova,
n pokrenuti stečajni postupci prema domaćim bankama koje su "živile" probleme svojih komitenata
n neučinkovitost sudstva rezultiralo subvencijom "domaćih banaka" i eutanaziju domaćih banaka jer su im rizici - određeni "abcde"-om bili veći od temeljnog kapitala.

Na žalost ovo nije kraj priče. Banke u stečaju gomilaju gubitke jer je sudstvo i dalje neučinkovito pri čemu su sredstva banaka u stečaju na računima "domaćih banaka" koji iz tih sredstava kreditiraju državu. Komitenti banaka u stečaju ne mogu raspolagati svojim sredstvima i užurbano se svrstavaju u red kandidata za stečaj. U stečaj su otišle i banke koje su izravno bile destruirane ratnim vihorom. I nikom ništa. Dragi čitaoče reći ćete da je to besmisao. Točno!; u pravu ste. Ja mislim jednako kao i Vi, ali to je naš problem.

Raći ćete pa bilo bi normalno da ekspertni tim upravlja stečajevima. Da bilo bi normalno ali očito o tome ne vodi nitko brigu.

Prema tome, pošlo se od krive pretpostavke da je privreda restrukturirana i da je Hrvatska konkurentna zemlja, koja može učinkovito pirmjenjivati visoke sdtandarde rizičnosti ko što je to "ABCDE"-a. To, jasno, nije istina. Za Boga miloga koga još brine privredna aktivnost? O njoj treba pričati u predizbornoj kampanji i potom zaboraviti na obećanja. Da ne bi bilo spora ovo je učinila prethodna vast. Današnja vlast to ne mijenja i samim time postoje suodgovorna. Nazovimo to: grijeh propusta.

Primjer koji naglašava izneseno. U turizmu prodajemo hotele na najboljim lokacijama, s jedne strane, i, s druge strane, dajemo kredite malim poduzetnicima da izgrađuju nove kapacitete. Izneseno na papiru znači slijedeće da možete kupiti hotel sa pet zvjezdica (*****) za 1,2 milijuna maraka i preuzimate obvezu da iz budućih primitaka otplatite garanciju države. Recimo da je garancija 35 miljuna dolara što znači da će te tokom deset godina isplaćivati iz profita 3,5 milijuna dolara. Drugim rječima **ovo znači da je pretpostavljena profitna stopa prodanog hotela 300%** (slovima: tristo posto!). Na drugoj strani, spomenuti mali poduzetnici, dižu kredite da bi izgradili - ko bi preživili - jedan ili dva

"ampartmana" za što im je potrebno najmanje 1000 maraka po kvadratu to znači zaduženje od 100.000 maraka. **Dvanaest poduzetnika je moglo kupiti "zamišljeni hotel".**
Svaki polaznik tečaja o investicijskim ulaganjima može Vam izračunati što znači ispričana priča. I nikome ništa.

Finale svega je da država rasprodaje nacionalno bogatsvo u vrijeme krize (što se nikako ne smije činiti - sic!) po frapantno niskim cijenama i, istovremeno, zadužuje se kako bi investirala. Pri tome, stalno ističe da je država loš privrednik, ali po zadnjim napisima u novinama, vjeruje da je dobar investitor.

Kada internacionaliziramo osiguravateljnu industriju i tržišne kanale ostaje nam da se vratimo u vrijeme prije devedesetih godina kad je Štef rekao drugu direktoru: "Drug direktor; zakaj ne bi prodali fabriku strancu, kad velite da je naša, pa bumo onda delali kod njega i imali penez?". Štef je bio u pravu a ne Vi i ja dragi čitaoče.